
PWYLLGOR IAITH, 12.10.17

Yn bresennol: Y Cynghorydd Alwyn Gruffydd (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Cai Larsen (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr: Alan Jones Evans, Aled Evans, Judith Humphreys, Charles W. Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Eric M. Jones, Kevin Morris Jones, John Pughe Roberts, Eirwyn Williams ac Elfed Williams.

Hefyd yn bresennol: Y Cynghorydd Mair Rowlands (Aelod Cabinet – Y Gymraeg)

Cefnogaeth Gorfforaethol Janet Roberts (Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol), Gwenllian Williams (Rheolwr Gwasanaethau Iaith Gymraeg) ac Ann Roberts (Swyddog Cefnogi Aelodau).

1. YMDDIHEURIADAU

Y Cynghorydd Elwyn Edwards.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd datganiad o fuddiant personol gan unrhyw aelod oedd yn bresennol.

3. MATERION BRYD

Ni dderbyniwyd materion brys.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 4 Gorffennaf, 2017 fel rhai cywir.

5. ADRODDIAD YR AELOD CABINET – Y GYMRAEG

Cyflwynwyd adroddiad llafar Aelod Cabinet y Gymraeg, yn manylu ar ddatblygiadau diweddar o fewn y maes, gan gynnwys y canlynol:-

- Digwyddiad yn Llandudno yn Ymgynghori ar Bapur Gwyn y Llywodraeth – Taro'r Cydbwysedd iawn: Cynigion ar gyfer Bil y Gymraeg. Nodwyd bod Alun Davies, Y Gweinidog sydd â chyfrifoldeb dros y Gymraeg yn bresennol. Adroddwyd bod pwyslais yr ymgynghoriad ar ffafriaeth y Llywodraeth o ddiddymu rôl Comisiynydd y Gymraeg a sefydlu Comisiwn y Gymraeg.
- Y gwaith o lunio Strategaeth Iaith newydd Gwynedd yn mynd yn ei flaen. Y bwriad fydd ymgynghori ar y Strategaeth drafft yn ystod mis Tachwedd/Rhagfyr.
- Ymestyn y siarter iaith i'r ysgolion uwchradd drwy gyfrwng y Strategaeth Iaith Uwchradd.
- Canllaw Cynllunio Atodol – gwaith yn mynd rhagddo ar y canllawiau.

PENDERFYNWYD nodi cynnwys yr adroddiad.

6. **YMATEB I DDOGFEN YMGYNGHOROL PAPUR GWYN Y LLYWODRAETH – TARO'R CYDBWYSEDD IAWN: CYNIGION AR GYFER BIL Y GYMRAEG**

Cyflwynwyd adroddiad yr Aelod Cabinet – Y Gymraeg yn cyflwyno ymateb drafft yr Uned Iaith i ymgynghoriad y Llywodraeth ar eu Papur Gwyn: Taro'r Cydbwysedd iawn: Cynigion ar gyfer Bil y Gymraeg. Eglurodd bod ymgynghoriad y Llywodraeth i ystyried newidiadau i Fesur y Gymraeg a'r modd y caiff y Safonau eu gosod a'u gweithredu gyda'r nod o symleiddio'r broses.

Nodwyd bod y broses wedi bod yn system o fiwrocratiaeth drom a chroesawir y newid hwn tuag at drefn a fydd yn hybu a hwyluso, ac yn annog newid drwy fagu ewyllys da yn hytrach na gorfodi.

Cyflwynwyd y materion yn y crynodeb ar amcan y papur a'r ymateb gan y Rheolwr Gwasanaethau Iaith Gymraeg. Nodwyd bod bylchau yn yr wybodaeth a gyflwynwyd ym mhapur y Llywodraeth, a'r angen i ddeall mwy cyn gallu rhoi barn bendant ar ambell i fater. Adroddwyd y bu cynrychiolaeth mewn digwyddiad ymgynghori agored gyda Gweinidog Llywodraeth Cymru sydd â chyfrifoldeb dros y Gymraeg ac y bydd cyfarfod arall ar 13 Hydref ar gyfer swyddogion yn benodol.

Tywyswyd yr aelodau drwy'r ddogfen drosolwg o Ran 1 i Ran 5.

Nodwyd bod y pwyslais wrh son am y meysydd strategol y mae'r Llywodraeth yn gyfrifol amdanynt y rhan 1 ar y maes Addysg ac nad oedd digon o sylw pendant i feysydd eraill fel cynllunio a'r economi a thwristiaeth nac am feysydd eraill lle mae potensial i ddylanwadu ar ddefnydd iaith.

Trafodwyd ac ystyriwyd y gwahanol opsiynau yn amlinellu'r dewisiadau posib ar gyfer strwythur newydd a lle bydd y gwahanol swyddogaethau a chyfrifoldebau yn gorwedd.

Mynegwyd pryder am yr opsiwn sydd yn cael ei ffafrio gan y Llywodraeth o sefydlu Comisiynydd ac am ddiffyg gwybodaeth eglur yn y papur ar wahanol agweddau.

Pwysleisiwyd yr angen i gael cymaint o annibyniaeth a phosib i'r corff newydd, a bod angen pwysleisio yn ymateb y Cyngor i'r Papur Gwyn yr angen i gydweithio yn hytrach na bod ar wahân.

Trafodwyd pwysigrwydd gwreiddio hawliau unigolion yn y Mesur er bod y Llywodraeth wedi dweud nad ydi hynny'n bosib. Trafodwyd yr angen i bobl gael y sicrwydd y bydd eu hanghenion ieithyddol yn cael eu parchu, a'r ddadl mai dim ond drwy osod hawl cyfreithiol y gellir gwneud hynny.

PENDERFYNWYD derbyn ymateb drafft yr Uned Iaith i ymgynghoriad y Llywodraeth ar eu Papur Gwyn: Taro'r Cydbwysedd iawn: cynigion ar gyfer Bil y Gymraeg.

7. **RHAGLEN WAITH Y PWYLLGOR IAITH**

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Gwasanaethau'r Gymraeg ac atgoffwyd yr aelodau o gadarnhad yr Uwch Gyfreithiwr – Corfforaethol am gylch gorchwyl y Pwyllgor Iaith yn y cyfarfod diwethaf.

Gofynnodd aelod sut y gall y Pwyllgor Iaith oruchwylio gweithrediad y polisi iaith a chydymffurfiaeth gyda'r Safonau Iaith os nad ydi'r Pwyllgor yn craffu ar hynny. Rhaid sicrhau sefydlu rhaglen waith cadarn.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad a'r Rhaglen Waith

8. CWYNION AC YMCHWILIADAU

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Gwasanaethau'r Gymraeg.

Nodwyd bod ymchwiliad hir a beichus wedi dod i ben gan y Comisiynydd Iaith i fethiant posib i gydymffurfio wrth ddarparu gwersi nofio. Adroddwyd bod y Comisiynydd wedi barnu i'r Cyngor fethu a chydymffurfio gyda Safon 81, a bod yr Uned Iaith wrthi'n ystyried sut i ymateb i gais y Comisiynydd i gymryd camau gweithredu. Nodwyd yr enghreifftiau o ddulliau gweithredu posib y gellid eu defnyddio i hybu a hysbysebu gwersi nofio Cymraeg a thrafodwyd yr angen i fod yn ofalus iawn wrth eirio hysbysebion.

Mewn ymateb i sylw aelod bod rhai aelodau o staff yn gallu siarad Cymraeg ond yn siarad Saesneg efo'i gilydd, adroddwyd bod y Cyngor yn rhoi cefnogaeth i staff i gryfhau eu sgiliau Cymraeg. Adroddwyd bod y Cyngor wedi bod yn gweithio gyda staff Hamdden i wella'r sefyllfa a chytunwyd bod arferion ieithyddol sydd wedi hen sefydlu yn mynd i gymryd amser i'w newid. Nodwyd bod swyddog o'r adran hamdden yn gyfrifol am arsylwi gwersi nofio a bod llawer o waith cefndir yn mynd yn ei flaen i gefnogi staff Hamdden.

Eglurwyd bod y ddwy gŵyn a ddaeth i law ers y cyfarfod diwethaf yn ymwneud â pholisi recriwtio'r Cyngor a'r angen i gael sgiliau Cymraeg i ymgeisio am swyddi. Nodwyd nad oedd y cwynion yn manylu ar ba swyddi oedd yr unigolion wedi ceisio amdanynt.

PENDERFYNWYD nodi cynnwys yr adroddiad.

9. CANLLAW CYNLLUNIO ATODOL

Cyflwynwyd diweddariad ar lafar gan y Rheolwr Gwasanaethau'r Gymraeg ar y gwaith ar y Canllaw Cynllunio Atodol. Atgoffwyd yr aelodau eu bod wedi eu gwahodd i sesiwn briffio anffurfiol ar y cyd gyda'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 22 Medi, ble y cafwyd cyfle i drafod y canllaw gyda'r Rheolwr Gwasanaethau'r Gymraeg a swyddogion cynllunio. Adroddwyd bod y gwaith o lunio'r Canllaw Atodol yn mynd rhagddo, ac atgoffwyd yr aelodau o'r bwriad i gyflwyno adroddiad drafft i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ddechrau Tachwedd. Nodwyd y bydd y Pwyllgor Iaith a'i aelodau yn cael eu cynnwys yn y broses o gyfrannu at a chraffu'r canllaw ar gais y Pwyllgor Craffu Cymunedau, ac ar y cyd gyda phwyllgorau cyfatebol Cyngor Sir Ynys Môn.

PENDERFYNWYD nodi cynnwys yr adroddiad llafar

Dechreuodd y cyfarfod am 10.30 y.b. a daeth i ben am 11.55.y.b